

#2-2024 Årgång 36

Rödbläran

Botanisk tidskrift för Jämtland, Härjedalen, Medelpad och Ångermanland

SKOGLIND, TVÄRBERGET FOTO: KERSTIN STICKLER

Floraväkteriet 2024

*Brunkulla
i Skandinavien*

*Utflykt till
Norra Gröndörrstöten*

Skogslinden vid Tvärberget

Innehåll

- 3 Redovisning av Floraväkteri 2024
- 6 Nya floraväktare deltog i grundkurs på Frösön
- 8 Träd med stort kulturhistoriskt värde
- 10 Brunkulla i Skandinavien
- 12 Berget Rankleven
- 14 Turen går till Norra Gröndörrestöten
- 18 Atlasprojektet
- 20 Skogslinden vid Tvärberget
- 23 Fortsatt inventering av kärllväxter i Ångermanland inom Växtatlasprojektet
- 26 Vi minns... Jan-Olof Tedebrand

**BESÖK OSS
PÅ FACEBOOK:**

- Jämtlands botaniska sällskap JÄBS
- Medelpads Botaniska Förening

LEDARE

■ Att vandra kring i vår svenska natur är för oss boende i landet ett stort och uppskattat nöje. Likaså att resa utanför vårt lands gränser. Allt för att få uppleva andra kulturer med annan arkitektur, nya människor och spännande maträtter m.m. Oftast slutar det där. Intresset för natur och växtlighet mer än för vackra vyer är ofta litet. Känns nästan så här hemma också.

Att lära namn på arter anses som något svårt förutom för de arter vi alla fick lära oss som barn. Varför är det så? Är det så svårt att skilja en baldersbrå från en prästkrage, att det ska anses vara en uppgift för en särdeles naturkunnig? Att känna arter till namn är ju en nödvändighet för att kunna föra ett samtal i ämnet. I annat fall blir ett resonemang om växter synnerligen platt. Det handlar ju om lite mer än om blomman är stor eller liten, vit eller röd. Hur ska man kunna ha någon uppfattning om till exempel någon fågelart minskar eller ökar i ens omgivning, om alla benämns som "småfåglar".

Samma sak gäller för växter som dessutom ofta anses som en "nördigare" kunskap än den om fåglar. Förvisso är växterna så många fler men de rör inte på sig så de kan studeras i lugn och ro. De kan tas hem och ingående studeras med hjälp av en flora och lupp. Så bli en apostel och sprid kunskapen om vår flora till andra. Det kommer att betala sig i form av mer förståelse för vår flora och dess betydelse.

HÅKAN SUNDIN, KASSÖR MBF

FLORAVÄKTARNA

Redovisning av Floraväkteri 2024

Område: Jämtlands län

Datum: 2024-11-13

Ansvariga: Lars-Åke Bäckström,
Staffan Åström

FLORAVÄKTERI

Denna sammanställning inkluderar rapporter från floraväktare, från Länsstyrelsens ÅGP-verksamhet samt några fynduppgifter som spontant har rapporterats till Artportalen av föreningens medlemmar samt av andra privatpersoner efter besök på floraväktarlokalerna.

Sammanställningen omfattar uppgifter från 295 besökta lokaler. Dessa har rapporterats till Artportalen med ett ExternID som är kopplat till Projekt Floraväkteri Sverige. 76 av besöken

gav inget återfynd, motsvarande 26% av antalet besökta lokaler.

Under året har 15 lokaler nyregistrerats som floraväktarlokal och försetts med ID-nummer.

Förutom årets floraväkteri har även 8 historiska uppgifter rapporterats under året.

RESULTAT PER ART, GRUPPERADE PER RÖDLISTEKATEGORI

Starkt hotad (EN)

Brokstarr: 2 lokaler, varav en utan återfynd och en med 565 plantor.

Brunkulla: 68 lokaler, varav 29 utan återfynd, med totalt 1216 blommande plantor.

Fältgentiana: 93 lokaler, varav 27 utan återfynd, med totalt 5209 plantor.

REDOVISNING AV FLORAVÄKTERI 2024

- **Mosippa:** 14 lokaler, varav 2 utan återfynd, med totalt 4 295 rosetter.
- Pysslinglåsbräken:** 1 lokal, med 11 plantor.
- Vityxne:** 6 lokaler, varav 3 utan återfynd, med totalt 74 plantor.

Sårbar (VU)

- Frösöstarr:** 1 lokal med cirka 450 skott (vi skulle föredra m2 som enhet, här 7–8 m2).
- Knärot:** 1 lokal med 629 skott.
- Norna:** 3 lokaler med totalt 74 plantor.
- Sanddraba:** 1 lokal med cirka 200 plantor.
- Smällvedel:** 5 lokaler med totalt 391 plantor.
- Stor låsbräken:** 5 lokaler, varav 2 utan återfynd, med totalt 37 plantor.
- Stortimjan:** 1 lokal med ca 80 m2 utbredning.
- Topplåsbräken:** 11 lokaler, varav 6 utan återfynd, med totalt 28 plantor.

Nära hotad (NT)

- Fjällbrud:** 5 lokaler med totalt 204 rosetter.
- Höstlåsbräken:** 1 lokal med 1 planta.
- Jämtlandsmaskros:** 9 lokaler med totalt 975 plantor.
- Klådris:** 5 lokaler med totalt 35 buskar.
- Myrbräcka:** 7 lokaler, varav 2 utan återfynd, med totalt 3 947 skott.
- Nordlåsbräken:** 7 lokaler, varav 1 utan återfynd, med totalt 188 plantor.
- Paddfot:** 1 lokal med cirka 900 plantor.
- Spindelört:** 1 lokal med cirka 2 900 plantor.

SAMMANFATTANDE TABELL ÖVER RESULTAT

Rödlistekategori 2020	Antal besökta lokaler	Varav utan återfynd	Antal plantor/skott
Starkt hotad (EN)	184	62	11 370
Sårbar (VU)	28	8	1 889
Nära hotad (NT)	35	3	6 250
Livskraftig (LC)	48	3	18 667
Totalt	295	76	38 176

Norna.

Livskraftig (LC)

- Guckusko:** 48 lokaler, varav 3 utan återfynd, med totalt 18 667 skott.

BIOGEOGRAFISK UPPFÖLJNING AV EU-ARTER

I bilagan till EU:s Art- och habitatdirektiv finns en lista över arter av bland annat kärlväxter. Medlemsländerna ska rapportera status och trender för dessa vart 6:e år till EU. Artdatabanken har nu pekat ut specifika lokaler för några av dessa som ska räknas inom floraväk-

Brunkulla.

teriet, varje, vart annat, eller en gång under sex år. För Jämtlands län ingår 82 lokaler i urvalet. Pysslinglåsbräken räknas helst varje år. utvalda lokaler för norna, guckusko, ryssbräken, strandlumner, fjällviva och myrbräcka räknas vart annat eller vart sjätte år. Lappranunkel och skogsrör är inte obligatoriska för floraväktarna.

I årets floraväkteri har vi i Jämtlands län besökt och räknat 29 av lokalerna vars resultat ingår i sammanställningen ovan.

NÅGRA KOMMENTARER

Brunkulla

En betydande del av årets floraväkteri ägnades som vanligt åt brunkulla. 68 brunkullalokaler har besökts av oss eller av Länsstyrelsen. Vi har besökt nästan alla lokaler som vi betraktar som aktiva eller misstänkt utgångna. Tre lokaler som planerades att få besök gick inte att nå på grund av låst vägbom. Antal blommande varierar kraftigt mellan år.

Fältgentiana

Vi besökte 93 lokaler för fältgentiana under året, varav 68 med ospecificerad variant, 3 med tidig fältgentiana, 20 med sen fältgentiana och 2 med sätergentiana. På 27 lokaler gjordes inget återfynd. Vi saknar egen floraväktare i västra Härjedalen.

Övrigt

Vi har använt även spontana uppgifter som har rapporterats in på Artportalen under året. För dessa har en kopia av befintlig fynduppgift eller en summa av flera befintliga fynduppgifter lagts in på lokal med ID-nummer för floraväkteri.

Vi har inte skapat floraväktarlokalerna för alla kända förekomster av hotade arter inom länet.

PROBLEM - ÅTGÄRDER

Direkt handgripliga åtgärder har vi som förening inte möjlighet att utföra, dock deltar flera av våra medlemmar vid skötsel av gräsmarkslokaler med floraväktararter och annat värdefullt. Länsstyrelsen har flera åtgärdsprogram igång som berör floraväktararter. Vi floraväktare ger när tillfälle bjuds information och uppmuntran till de markägare och brukare vi träffar på.

ANTAL FLORAVÄKTARE I OMRÅDET

Under 2024 har 24 personer utfört floraväkteri i varierande omfattning. Dessutom har spontana fynduppgifter från några observatörer använts i floraväkteriet.

EKONOMI

Föreningen tar del av överskottet från det stöd som Svenska Botaniska Föreningen lyckas få beviljad för floraväktarverksamhet. Dessa medel har använts till ersättning för floraväktarnas utlägg för resor och logi, till porto och förbrukningsmateriel vid planläggning och utskick av uppdrag. Outnyttjade medel kommer att föras över till nästa års floraväktarverksamhet. ■

Nya floraväktare deltog i grundkurs på Frösön

I mitten av maj träffades 14 blomintresserade människor vid Härke på Frösön, för att titta närmare på vad floraväktari innebär. En liten grussluttning i sydläge vid Härke Konstcentrum var målet, eftersom där finns en växt som var väl lämpat kursmaterial – backsippa, den blommar ju redan i maj.

I den fina försommarkvällen så räknades plantor och funderades över igenväxning. Begrepp som sårbar, starkt hotad m.fl. surrade i luften.

TEXT: LAGE SANDGREN

I södra Sverige har backsippa försvunnit från många växtplatser pga upphört bete och upphörd hävd och den är därför rödlistad som sårbar (VU) samt fridlyst. Jämtland ingår inte i dess naturliga utbredningsområde men den har ändå dykt upp här. Just på den aktuella platsen har den odlats under många år och senare även floraväktats.

SOFIA LUND BESÖKTE JÄBS

Bakgrunden till alltihop var ett möte i februari på biblioteket i Östersund, arrangerat av JÄBS. Den nationella samordnaren för projektet Floraväktari i Sverige, Sofia Lund, var inbjuden gäst och hon berättade om grunderna för floraväktari och om den standardiserade metoden för hur floraväktarna arbetar. Utvecklingen under åren sedan starten år 1987 har varit väldigt positiv. Under 2023 besöktes ungefär 8 700 lokaler för hotade arter av ca 440 personer.

Backsippan hade precis börjat blomma i sluttningen. Brännugn för keramik i bakgrunden. FOTO: JANA NOVAK

Inbjudan till detta möte hade gått ut även till andra föreningar i Jämtland, t.ex. Östersunds mykologiska och Naturskyddsföreningen. Gensvaret var nästan överväldigande, 55 personer lyssnade på föredraget och såg fina foton.

Många frågor från de närvarande under föredraget och livliga samtal efteråt tydde på att intresset för floraväktari var stort. Det var lätt att slås av tanken att det här intresset borde tas till vara. Fler människor – och yngre sådana – skulle behövas som floraväktare. En praktisk grundkurs i fält skulle kanske locka dem som hade lyssnat på Sofias berättande. Sagt och gjort. Med erfarenhet från guidningar och bildvisningar etc och med floraväktarmanualen som utgångsmaterial var det ganska enkelt att sätta ihop en kurs, ca ett par timmar lång. Tidpunkten borde ju vara före växtsången och platsen lätt åtkomlig för i alla fall de flesta intresserade.

Under många år har den jämtska delen av

Samtalen fortsatte i försommarkvällen, över kaffemuggar och bullpåsar.

FOTO: LAGE SANDGREN

projektet Floraväktari i Sverige drivits av några få personer inom JÄBS. Men Jämtland är stort och i mer perifera delar av landskapet har funnits få eller inga floraväktare. Bara en mindre del av alla lokaler för hotade arter har hunnits med under åren. De arter som prioriterats är de som i Rödlistan går under beteckningen Starkt hotad EN och Sårbar VU samt särskilt guckusko, norna, pysslinglåsbräken, ryssbräken, strandlumner, fjällviva och myrbräcka som är ett påbud från EU som kräver en biogeografisk uppföljning av just dessa arter. För guckusko som inte är rödlistad/hotad i Sverige och har Europas största population i just Jämtland, så kan det ibland bli lite övermäktigt att räkna antalet, då det på vissa lokaler finns i storleksordningen 20 000 exemplar. En känd botanist och eldsjäl yttrade – med glimten i ögat – vid ett seminarium i Borgsjö för en del år sedan: ”Hemma i Jämtland, där hässjar vi guckusko”.

STORSJÖN LÅG SPEGELBLANK

Den fjortonde maj var ett lyckat val av dag, vädret kunde inte vara bättre. Båtvarvet på stranden av Storsjön blev lämplig startplats för vår kurs. Där gick vi igenom floraväktandets olika steg och kursmaterial delades ut. T.ex. rätt identifiera den växt som ska räknas, hur man räknar (strån eller plantor eller skott eller kvadratmeter), blommande resp. icke blommande exemplar, att bedöma och beskriva hot och möjliga åtgärder. Vi pratade om hur rapportering på Artportalen ska göras och alla deltagarna fick ”lathundar” att ha till hands under kvällen och sedan hemmavid.

Vi gick en kort promenad över vackraste försommarängar – blommande hägg, smultron, backskärvfrö – upp till Härke Konstcentrum. I slänten på södra sidan av det f.d. ålderdomshemmet hittade vi backsippan och kursdeltagarna gick loss på den. Det blev mycket prat om hur man räknar plantorna, just backsippan ▶

► är extra knepig eftersom den skjuter nya skott från pålroten flera centimeter ner i jorden. Är en liten ny planta samma individ som en gammal sådan alldeles intill? Vi räknade ändå till hela 64 plantor men vi var inte eniga om antalet. Med annan syn på avståndet mellan plantorna skulle det kunna ha varit bara ett tjugotal. Backsippa är en av de besvärligare växterna att räkna (kolla i instruktionen för floraväktare hur det beskrivs).

Vi konstaterade att bergklint, åkertistel och hundäxing är besvärliga arter som lätt tränger ut mer svagväxande arter. Typen av hot varierar ju kraftigt mellan olika sorts växtplatser, så det är viktigt att tänka ur många aspekter. Vi pratade också om att backsippa knappast är mest prioriterad vad gäller skydd mot igenväxning, den är ju ändå inte spontan på platsen.

EFTER INTENSIVT ARBETE FÖRTJÄNADE VI FIKA

Kursavslutningen skedde i trädgården på Härke Konstcentrum, vi fick låna deras bord och stolar av gammal modell. Där öppnades kaffetermosarna och där rann tiden iväg i den fina försommarkvällen under trivsamma samtal om blommor och allt.

Ett andra kurstillfälle i juni på annan närliggande plats och annan art – guckusko – blev inställt. Väderprognosen var inte så positiv. Och prognosen stämde verkligen, det ösregnade från morgon till kväll. Även kursledaren höll sig inne hela dagen.

När året 2024 nu går mot sitt slut så kan vi se att två eller tre personer från kursen har lämnat sina första rapporter på Artportalen inom projektet Floraväxteri i Sverige. Jätteroligt att se! Undrar du över eventuell uppföljning av kursen eller kan tänka dig att prova på att floraväkta någon av arterna t ex guckusko? Hör då dig till styrelsen i JÄBS. ■

Länsstyrelsen Jämtlands län och Skogsstyrelsen inventerar träd med stort kulturhistoriskt värde

TEXT OCH BILD:
MAGNUS KRISTOFFERSSON

I vårt län finns undagömda och bortglömda skatter i form av gamla lövträd med ovärderlig historisk betydelse. En gång var de centrala för insamling av löv till vinterfoder, och visar tydliga spår av ett till stora delar nästan bortglömt brukande. Historiskt var lövinsamling, genom att beskära träd även kallat hamling, en avgörande del av vinterfodret till får, getter och kor. Varje fång av insamlat vinterfoder till djuren innebar en ökad möjlighet att hålla ett ökat antal djur över vintern och dessa träd var därför mycket viktiga under den tid när människor levde av vad naturen ger. Träden är nu levande bevis om den tiden.

Det finns i Dalarna historiska belägg genom dokumenterade äganderätter för att en och samma sälj brukats i flera hundra år och kanske till med så länge som upp till närmare 1000 år. Den typen av dokumentation saknas till stora delar i Jämtlands län men vi kan konstatera att vi finner många säljar i Jämtland/Härjedalen som till utseendet påminner om de säljar med månghundraårigt brukande som dokumenterats i Dalarna. Dessa beskurna träd finner vi på många ställen inne på vallen som tidigare inhägnats för att hålla djur på bete utanför så att det nödvändiga vinterfodret har kunnat omhändertas. I Jämtland och Härjedalen finner vi även dessa tidigare

Magnus Kristoffersson.

beskurna säljar i högt belägna områden, ofta i anslutning till tidigare myrslätter och så långt från fåbodarna som det går att komma. En sannolik förklaring till att dessa säljar bär spår av historiskt brukande återfinns långt från de egentliga fåbodarna är att betestrycket av kor får och getter tidigare varit så högt att det förhindrat etablering av lövträd närmare fåbodarna. Ett annat skäl att de biologiska processerna går långsammare i högt belägna områden och att träden därav har kunnat överleva längre och därigenom bevarats bättre över tid. Dessa högt belägna områden är även mindre påverkade av storskaligt skogsbruk med trakthyggesbruk som har påverkat förekomsten av dessa träd negativt över tid.

I många av de områden vi besökt finns det lokal kunskap eller om namn på kartan som innehåller "lövhus" som är det lokala namnet på de lador där lövskörden lagrades fram till det transporterades tillbaka till byn på vintern när det blivit slädföre.

Vi vill uppmärksamma allmänheten på dessa kulturhistoriska skatter, och uppmana till att rapportera fler fynd. Många av dessa träd är mycket gamla och kräver omedelbar naturvårdsinsats för att bevaras för framtida generationer. De är en viktig del av vårt gemensamma kulturarv, och även biologiskt värdefulla.

VARFÖR ÄR DESSA TRÄD VIKTIGA?

Kulturarv: Träd som har vårdats och beskurits under hundratals år, där brukandet gått i arv under ett flertal olika generationer gör dem till levande bärare av vårt kulturarv och är därav viktiga att bevara för framtida generationer.

Biologisk mångfald: Träden utgör livsmiljöer för en mängd olika arter, inklusive mossor, svampar, lavar, insekter och fåglar. I många av säljarna finns det så kallad mulm som består av nedbrutet material inuti trädet där det förekommer en rad olika insekter. Träd som lever i många hundra år har även oant stor betydelse för att kunna bibehålla arter knutna till lång skoglig kontinuitet och därför mycket viktiga för att kunna bevara biologisk mångfald över tid.

Träd med upplevelsevärden. Träd med spår av historiskt brukande är inte bara viktiga för forskare och naturvårdare, utan också fantastiska utflyktsmål för allmänheten och skolor.

GENOM ATT BESÖKA DESSA TRÄD KAN BARN OCH VUXNA LÄRA SIG OM:

Kulturhistoria: Hur människor genom tiderna har vårdat och använt dessa träd.

Naturens kretslopp: Hur gamla träd bidrar till ekosystemets hälsa och biologiska mångfald.

Miljömedvetenhet: Vikten av att bevara naturen och dess resurser för framtida generationer.

Brunkulla i Skandinavien

Högsta höjdlägena

Brunkulla *Gymnadenia nigra* har sin mesta utbredning i silurområdet i centrala Jämtland, men finns också med större populationer i fjällnära delar av både Härjedalen och Jämtland. Brunkullan anses ha en egen genetisk sammansättning än den de nära besläktade brunkullaarterna i Europas alper har.

TEXT: STAFFAN ÅSTRÖM

Centralt i Jämtland ligger lokalerna i höjdlägen kring 350–400 möh, medan de fjällnära växtplatserna rör sig kring 6–800 möh. På fjället Ansätten finns dock en brunkullalokal som är unik i Sverige, då den finns på en hylla ovan trädgränsen i sydvästra fjällslutningen på drygt 900 möh. Under åren har endast några få exemplar kunnat räknas på Ansätten, med vissa års uppehåll i blomstring.

I Norge finns brunkullan (svartkurle på norska) främst i Oppland och Sörtröndelag, med en väldigt nordlig utpost på fjället Nordreisa i Troms fylke. Huvudparten av lokalerna i Norge finns nedom kalfjället, men kring ett tiotal växtplatser finns ovan trädgränsen på 900–1300 möh. Växtplatserna i de låglänta och fjällnära delarna av Norge liknar i hög grad växtlokaler i Sverige. En stor del av redovisade flora-väktade lokaler på Artsobservationer (i stora delar en kopia av den svenska Artportalen) har tämligen få eller enstaka blommande exemplar. Sannolikt råder

även, som hos oss, en nedåtgående trend för brunkullan i Norge. Många av lokalerna i Norge tycks ligga i våtmarksområden, vilket också gäller för flera lokaler i fjällnära terräng i Sverige.

Sölendets naturskyddsområde är kanske Norges brunkullaeldorado nummer ett, med ett flertal lokaler spridda inom det skyddade området. Här finns dessutom en mängd olika

orkidéer andra rara växter i de magnifika slätterängar, eller snarare i hög grad slåttermysrar, som upprätthålls av anställd personal under ledning av Universitetet i Trondheim. Myrslätter bedrevs förr på så sätt man gjorde uppehåll på 2 eller 3 år så att de magra kalkmyrarna kunde återhämta sig och ge bra foderskörd av myrhö. Myrarna var uppdelade så att man alltid kunde slå delar av myrområdet medan andra delar stod i träda. Sölendet ligger tämligen nära svenska gränsen i närheten av Brekken på cirka 700 möh.

På ArtDatabankens nätsida för Artfakta kan man om ekologi läsa:

Höjdlägen kalfjällslokaler i Norge

Bukkfallet	1100 möh
Dövadsätra	900 möh
Elsåkroken	900 möh
Litjinnsjöen	990 möh
Orkelkroken	1100 möh
Rabbtjönna	900 möh
Rensbekkdalen	1270 möh
Storsätervägen	900 möh
Vakkerlia	900 möh
(Sölendet)	700 möh

Höjdlägen brunkullalokaler i Sverige

Ansätten	900 möh
Blanktjärnarna	625 möh
Holmvallen	780 möh
Klinken	700 möh
Nästmyren	410 möh

Brunkullalokalen på Ansätten. BILD: RUT MAGNUSSON

Brunkulla växer på sina kulturbetingade lokaler på torr till fuktig mark, t.o.m. i kanten av rikkärr. Även om arten är kalkgynnad kan den påträffas på mer neutrala jordar, men då nästan uteslutande på fuktigare lokaler med rörligt markvatten. Ett genomgående drag är markens låga fosforvärden. Även de fjällnära lokalerna varierar, från torra, artfattiga staggedar med låga kalciumhalter till tämligen frodiga, kalkrika fjällsippshedar. Det är således svårt att hitta några förhållanden som är speci-

fika för lokaler med brunkulla. Arten lever i symbios med en svamp, och närvaron av rätt mykorrhizasvamp redan på gröningsstadiet är avgörande.

Som nämnts i tidigare nummer av Rödblåran så pågår ett doktorandarbete vid Lunds universitet, där DNA-studier ska försöka ge svar på hur de scandinaviska brunkullorna är släkt och i sin tur avviker eller är släkt med de i Alperna. Prover är därför tagna både i Sverige och ifrån ängarna i Sölendet, Norge. ■

Håkan Sundin och Bengt Larson i Ranklevens branta sluttning.

Berget Rankleven

Reser man i Ljungans dalgång på E14 väster ut från kusten, blir man när man kommit till Borgsjö socken snart varse det branta stupet som vetter mot norr. Det är Rankleven med topp på drygt 350 m ö h. Berget består av mestadels av diabas så det är inte förvånande att det bär på en del botaniska finesser. En del är fjällväxter som är reliktförekomster från en kallare tid.

Redan år 1858 rapporterades fjällbräcka *Micrantes nivalis* från Rankleven. Uppgiftslämnare var Ewald Ährling en drygt 20-årig student från Uppsala. Han hade delvis fått medel från Kungliga vetenskapsakademien för att göra botaniska efterforskningar och insamlingar enbart från Medelpad. 1850-talet var slutet på den "lilla istiden" så fyndet kanske inte var så

märkligt som reliktfynd. Men nu när det blivit något varmare kan man undra hur det står till med arten i Rankleven. Den har rapporterats relativt regelbundet efter Ährlings upptäckt.

DEN SENASTE RAPPORTEN är från maj 2008, enligt rapportering i Artportalen av det flitiga paret Ulrika Nordin och Fredrik Jonsson som säkert primärt var på spaning efter sällsynta lavar som tidigare rapporterats från berget. Nu har drygt 15 år passerat så Bengt Larsson och under-tecknad tyckte det var på tiden att undersöka om bräckan ännu finns kvar på berget.

På morgonen den 3:e juni detta år började vi vår vandring utmed stigen i bergets västra del. Den passerar genom fin men mycket omkull-blåst granskog men stigen var föredömligt

Grönbräken.

rensad och lätt att vandra om än ständigt brant. Efter en kortare vandring finner vi ett fint bestånd av skogsstjärnblomma *Stellaria longifolia*. Dess snarlika släkting, grässtjärnblomma *Stellaria graminea* finns praktiskt taget i vilken trivial ängsmiljö som helst. Skogsstjärnblomman är svårare att upptäcka då den föredrar fuktig granskog gärna med fuktstråk med småbäckar och blockrik terräng. Stigen går ända upp till bergets topp. Vi hade planerat att följa den ungefär till 250 m ö h-nivån. Att ta sig till toppen och sedan därifrån klättra ner för stupen är ett omöjligt företag om man inte firar ner sig med linor. Det var för oss inte att tänka på!

VID LAGOM HÖJDNIVÅ avvek vi från stigen. Som tidigare nämnts fanns många stormfällan tillsammans och med de många blocken blev färden mödosam innan vi stod vid en brant bergvägg. Väl framme var det lättare att leta sig fram utmed branten. Efter en tids sökande fann vi några bladrosetter i fuktig mossa på

Fjällbräcka.

Skogsstjärnblomma.

en bergvägg. Det satt bra, fikat kunde plockas fram. En följeväxt var grönbräken *Asplenium viride* som fanns på flera platser i närheten. Bengt har tidigare besökt berget och blev då av Rolf Lidberg visad en brant med många plantor. Sannolikt var det någon annan lokal. Rankleven är fylld med mer eller mindre sluttande bergväggar så lämpliga växtställen finns säkert på flera ställen men topografin gör det svårinventerat. Kanske om vi varit några decennier yngre så hade vi gett oss på den uppgiften. Nu blev det fotografering och beundran av den fina utsikten istället.

Koordinater finns på Artportalen så det är värt ett besök, kanske lite senare på säsongen så att någon blomstängel hunnit upp. Som hälso-befrämjande vandring med botaniskt värde är det svårslaget.

TEXT OCH BILD: HÅKAN SUNDIN

LITTERATUR

Lidberg, R. & Lindström, H. 2010: Medelpads flora, SBF-förlaget, Uppsala

Turen går till Norra Gröndörrstöten

TEXT: EVA SUNDIN
FOTO: HÅKAN SUNDIN

Sumpnycklar.

Fjällkattfot.

Lappvedel.

Klippveronica.

För att komma till Gröndörrstöten kan man åka förbi Ljungdalen och följa skyltningen mot sjön Öjön. Man följer Öjönvägen till dess slut vid "Ripans" vändplats. Där finns skyltad led mot "Öjön" och "Pilgrimsleden".

Leden är fint spångad och startar upp genom frodig fjällbjörkskog. Man kan följa denna led och vika in på Pilgrimsleden när man möter den.

Själva valde vi att gå raka spåret mot blomsterfjället. När den spångade leden viker av mot sydväst går vi istället rakt upp mot den gamla stugan "Undanflykten" och följer en gammal stig. Den här vägen är inte lika väl utmärkt men det är en lätt vandring. Man har nu efter ett par kilometer kommit upp till planare mark.

Hela tiden har man nu den vackra sjön Öjön

och dess öar till vänster i synfältet.

Om man kommer hit i början av juli får man sitt lystmäte av orkidéer på denna vandring. Bland annat ser man Sumpnycklar *Dactylorhiza majalis subsp. lapponica*, blodnycklar *Dactylorhiza incarnata var. cruenta*, ängsnycklar *Dactylorhiza incarnata* och brudsporrar *Gymnadenia conopsea* trängs på de lite fuktigare sträckorna.

Detta kan kompensera för att man kör fyrhjulning här, så på de blötare partierna gör hjulspåren att man får hoppa runt en del för att få fotfäste.

NÄR MAN NÅTT SJÖANDEN fortsätter man Pilgrimsleden tills man viker av på det sydöstra skaftet på Norra Gröndörrstöten. Det är en enkel vandring upp via renstigarna till det lilla blomsterfjället.

Blomsterfjället på Norra Gröndörrstöten.

Alpstenbräken.

Vippvedel.

Om vi tittar i den sydöstra branten kan vi hitta bland annat alpstenbräken *Cystopteris alpina* och klippveronica *Veronica fruticans*.

BEGER MAN SIG HÖGRE UPP kommer man upp till vackra fjällsippängar med fjällglim *Silene acaulis*, fjällgröna *Diapensia lapponica* och vippvedel *Astragalus norvegicus*. På de kalblåsta klipporna längst upp växer lappvedel *Oxytropis lapponica* och fjällkattfot *Antennaria alpina subsp. alpina*.

När man kommit upp på toppen kan man välja vilken utsikt man vill ha för sin välförtjänta paus.

Går man tillbaka samma väg har man promenerat cirka 12 km och fått se mycket av det man brukar förknippa med de lite mer välkända besöksmålen i området. ■

ATLASPROJEKTET

Mot en svensk kärlväxtatlas – Jämtlands del

Jämtland är Sveriges näst största landskap med sina 34 000 km². Thorvald Lange skrev angående sin Jämtlands kärlväxtflora 1937 att hans bedömning var att antalet kärlväxter rörde sig om cirka 600 inhemska arter, exklusive fibblor i *Hieracium* och maskorosor i *Taraxacum*.

TEXT: STAFFAN ÅSTRÖM

För att inventera kärlväxtfloran i Jämtland krävs naturligtvis både villiga och kunliga botanister. Nu förhåller det sig inte riktigt så för Jämtlands del. Vi är kanske högst en handfull självlärd amatörbotanister som ägnar sig åt att försöka inventera detta stora landskap. Länge följde vi en plan skissad av Folke Björkbäck, som gick ut på att utnyttja Riksskogstaxeringens slumpmässigt utlagda, så kallade tillfälliga trakter om 1,5 x 1,5 km. Det arbete som gjorts på detta sätt finns inlagt i Artportalen. Denna metod krävde en hel del av inventerarens orienteringskunskaper och var sannolikt en hög tröskel till att försöka sig på att inventera efter detta upplägg. Vi som höll på med inventering på detta sätt, insåg tämligen snart att ett fullföljande av denna plan skulle

Kambräken.

sträcka sig långt bortom vår levnad, trots att idén till metoden innebar ett avsevärt minskat antal km² att täcka av Jämtlands totala yta, jämfört med hur arbetsinsatsen skulle ha blivit om vi följt hur övriga landskapsfloraprojekt gick till väga vid sina inventeringar.

NÄR ATLASPROJEKTET STARTADES insåg vi att vi skulle kunna göra en insats för att i möjligaste mån försöka inventera de allra vitaste fläckarna i Jämtland, med inga eller mycket få arter inom varje 10 km² ruta. Vi startade själva med att inventera i sådana rutor och senare med hjälp i form av inventeringsläger med botanister från hela Sverige. Sådana läger har gjorts i fyra omgångar och då främst i fjäll och fjällnära terräng.

Hittills har 13 523 växtfynd gjorts inom atlasinventeringen i Jämtland och 567 arter/underarter/hybridier har noterats, det är en stor del av de arter som Lange ansåg fanns i Jämtland på hans tid. Några arter har invandrat efter att Thorvald Lange skrev sin flora. En av dem bredkaveldun, *Typha latifolia*, finns med bland de fynd som gjorts i ovan nämnda atlasinventeringar. Det finns också andra arter värda att nämna. Till exempel stödefibbla, *Hieracium puricolor*, (rödlistad som EN) eller *Hieracium sub-austerum*, en fibbla som inte setts på över 100

Krusbräken.

år (dock utan svenskt namn). Annat att nämna är guckusko, *Cypripedium calceolus*, med 11 nya fyndplatser, fjällbrud, *Saxifraga cotyledon*, sammetsdagdkåpa, *Alchemilla glaucescens*, myrbräcka, *Saxifraga hirculus*, myggstarr, *Carex rariflora*, lappranunkel, *Ranunculus lapponicum*, krusbräken, *Cryptogramma crispa* och myrull, *Eriophorum brachyantherum*.

BLAND DE ARTER som ligger i topp när det gäller antal fyndlokaler är det framförallt träden: Glasbjörk, *Betula pubescens*, 192, tall, *Pinus sylvestris*, 180 och gran, *Picea abies*, 169. Andra arter med höga andelar i fyndkatalogen är lingon, *Vaccinium vitis-idaea*, 141, smörblomma, *Ranunculus acris*, 138, midsommarblomster, *Geranium sylvaticum*, 135 och odon, *Vaccinium uliginosum*, 125.

Man ser naturligtvis också höga andelar av fjällarter på grund av de biotoper som inventerats, liksom våtmarksarter, då denna biotop

förekommer rikligt i det jämtländska landskapet. Däremot är växter knutna till jordbrukslandskapet av förklarliga skäl underrepresenterade i den fjällnära naturen annat än som vägkantsväxter. I övrigt kan kanske nämnas kambräken, *Blechnum spicant* med 20 lokaler, vildlin, *Linum catharticum* 20 lokaler och myrlilja, *Narthecium ossifragum* med 15 lokaler. En rödlistad art som brunklöver, *Trifolium spadicum* och den tidigare rödlistade ängsgentianan, *Gentiana amarella* återspeglar väl hur vanliga de är i Jämtland med sina 68 respektive 66 lokaler. Av starrar hittades drygt 40 olika arter.

Sommaren 2025 kommer jag att inventera en ruta i Ragunda med endast 14 arter noterade i Artportalen. Jag har bokat den i SBF:s Botanikportal. Den omsluter Halån i dess nedre del. Alla hugade floraintresserade både nybörjare och lite mer kunniga botanister är välkomna att delta och bidra. Tid och samlingsplats meddelas i JÄBS sommarprogram i april/maj. ■

Skogslinden vid Tvärberget

Medelpads Botaniska Förening gjorde i slutet på juli en utflykt till Tvärberget i Stöde för att se den gamla skogslinden. Efter en kort vandring genom snår av skogstry stod de gamla träden där i sydsluttningen.

TEXT: JAN-OLOF TEDEBRAND OCH KERSTIN STICKLER

Skogslind, *Tilia cordata* är ett träd som inte längre växer naturligt i vårt skogslandskap men har på några platser överlevt från den förra värmeperioden som varade omkring 6000–3000 f.Kr. Det har den gjort genom att skjuta skott från överlevande rötter.

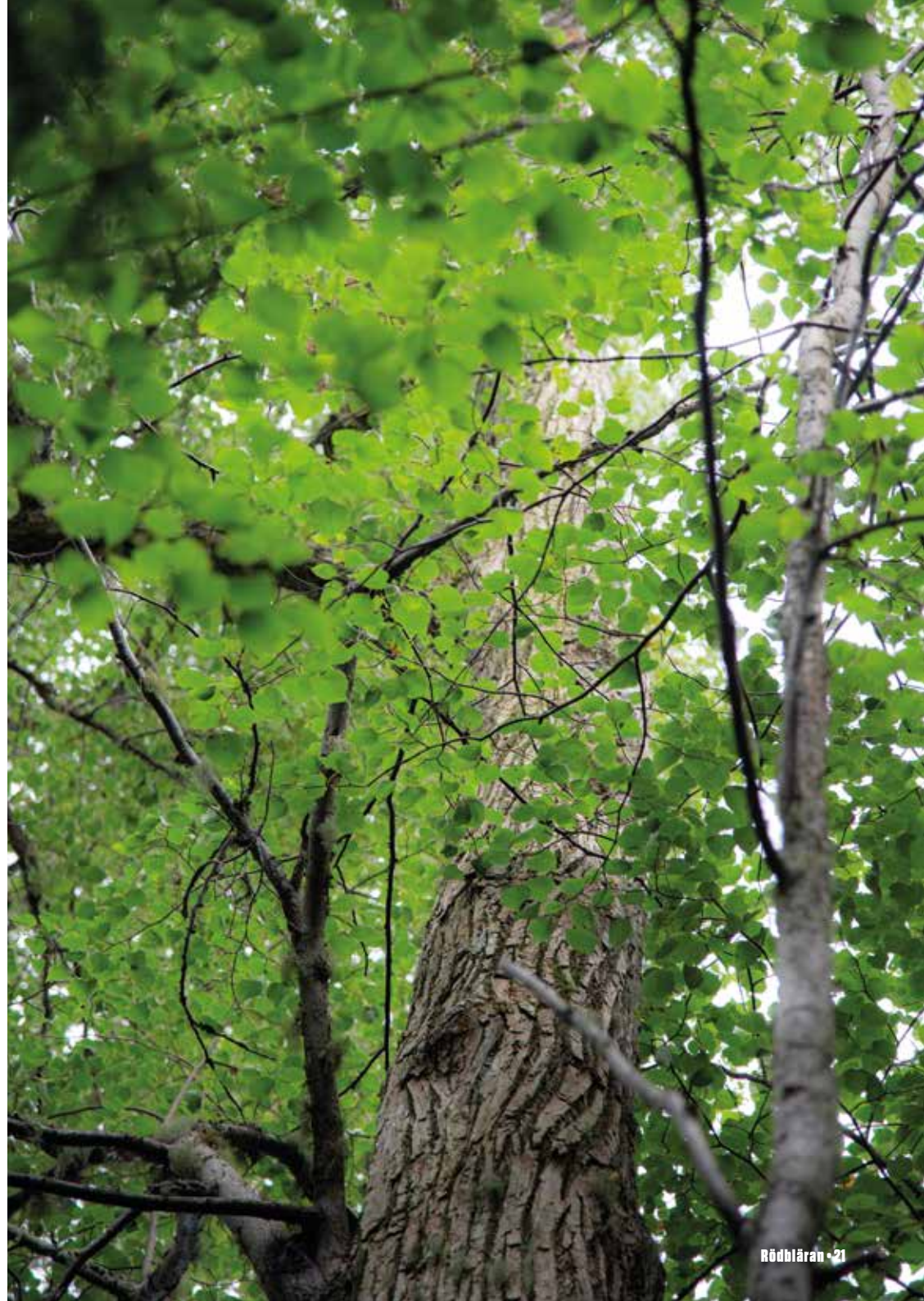
Tvärberget är en sådan plats med sin solbelysta sluttning vid Stödesjön i Österlo by, Medelpad. Prästen Magnus Nordenström beskrev 1769 lindens förekomst i området, vilket bekräftades när Mikael Gudrunsson vid Skogsstyrelsen återfann de nämnda lindarna i Kvarnbergets branta sluttningar år 2017.

VID EN TIDIGARE NATURVÅRDSTRÄFF 1990 samlades många naturvänner under Tvärbergets gamla lindar för att diskutera skogsbrukets anpassning till ett varmare klimat. Bland de närvarande var Ove Johansson, en entusiast för skydd av hassel och ädla lövträd. Han förklarade hur dessa träd tidigare var dominerande

FOTO: KERSTIN STICKLER

► *En kort vandring genom sly och skogstry.*

Jonas Lidberg läser Jan-Olof Tedebrands till utflyktens medskickade text om skogslind.

► under en varmare period och hur de återigen expanderar i regionen. Jägmästare Lars Bengtsson och andra diskuterade då också vikten av att bevara lindskogen på platsen.

LINDEN är med sina hjärtformade blad och väldoftande blommor en älskad art i trädgårdar och parker. I dessa fall är det ofta parklind som är en hybrid mellan lind, *Tilia cordata mill* och bohuslind, *Tilia platyphyllos Scop.* Under blomningen, som börjar i juli, besöks trädet ofta av bin och andra insekter som dras till dess rikliga nektar.

Historiskt sett har linden haft en betydande roll. "Blomsterkungen" Carl von Linné får antog namnet Linné efter en ståtlig lind i Småland. Linden har också använts för att tillverka bast till korgar och mattor, och dess trä har varit viktigt i snickeri då lindens trä är mjukt och användbart.

Lindens närvaro i Medelpad är inte bara en

påminnelse om forntida klimatförhållanden utan också ett exempel på naturens anpassningsförmåga. Fortsatta ansträngningar för att skydda dessa ädla lövträd är avgörande för att bevara regionens biologiska mångfald.

PÅ DENNA LOKAL behöver en del gran runt lindarna tas bort och Medelpads botaniska förening kommer att göra en skrivelse om detta till skogsägaren.

Tvärberget är också ett prima visningsobjekt i skogsmannakretsar. Ove Johansson, Håkan Lindström och Jan-Olof Tedebrand har tidigare tagit fram förslag till informationsskylt med hjälp av stadsbyggnadskontoret i Sundsvall att placera ut på platsen, men detta har ej ännu skett. ■

Fotnot: Denna artikel bygger delvis på text av Jan-Olof Tedebrand och är godkänd av honom kort innan hans bortgång.

FOTO: YNGVE ANDERSSON

Blåträ i Björksjön (Sånga s:n). Arten har spridit sig kraftigt i ett skogsområde söder om byn, och är på frammarsch även i andra delar av Norrland.

Fortsatt inventering av kärlväxter i Ångermanland inom Växtatlasprojektet

TEXT: LARS FRÖBERG

BAKGRUND OCH SYFTE

Svenska Botaniska Föreningen startade 2007 ett projekt att producera en aktuell atlas över de vilda kärlväxterna i Sverige (En svensk kärlväxtatlas). En del av arbetet inom projektet går ut på att inventera områden där det saknas eller är brist på uppgifter. Förra året presenterades en inventering genomförd 2023 i norra delen av centrala Ångermanland (Fröberg 2023), och nu presenteras en fortsättning med inventeringar från 2024 genomförda söder och väster om området från förra året. Visserligen utkom en modern flora över Ångermanland för ca 40 år sedan (Mascher 1990), ett viktigt bidrag till

kunskapen om Ångermanlands växter, så man kan tycka att landskapet redan är väldokumenterat. Emellertid så saknade den floran uppgifter om vanliga och halvvanliga arter. Dessutom hade Mascher socknar som inventeringsenheter, och eftersom socknarna i Ångermanland i vissa fall kan täcka flera milrutor (= de inventeringsenheter som vi använder), så blev det även geografiska luckor vid Maschers inventering. Detta år anordnades ett läger med Näsåker som bas. Vi var 11 personer som i 5 dagar inventerade i 3–4 grupper i rutor om 5 x 5 km. Vi har milrutor enligt Rikets nät som bas för projektet, och valde en av de fyra 5 x 5 km-rutorna inom ►

FORTSATT INVENTERING AV VÄXTER...

- ▶ varje milruta för inventeringen. Endast rutor där milrutan hade färre än 100 arter inventerades. På kvällarna gick vi igenom fynd som behövde kollas eller som vi ville visa upp. Under lägret blev 18 rutor gjorda och uppgifterna är inlagda i Artportalens av respektive grupp. Totalt har, tillsammans med förra årets inventering, 32 rutor inventerats.

BESKRIVNING AV INTRESSANTA BIOTOPER MED EXEMPEL PÅ ARTER

De inventerade områdena är, liksom förra årets områden, generellt magra med hedskogar, samt näringsfattiga myrar och sjöar. Även större orter saknas. Icke desto mindre går det att finna en hel del intressanta arter i mer näringsrika biotoper som bäckraviner, samt strand- och sluttningskärr. Vid bäckar i kuperad skogsterräng fanns arter som lundelm *Elymus caninus*, bergslok *Melica nutans*, klockpyrola *Pyrola media* och svarta vinbär *Ribes nigrum*. På sjöstränder med kärr är t.ex. trindstarr *Carex diandra*, sprängört *Cicuta virosa* (med bl.a. fynd av smal sprängört var. *angustifolia*), kärrull *Eriophorum gracile* och dvärgmåra *Galium trifidum funna*. I ett källkärr väster om Björksjön fanns vitstarr *Carex livida* och fjälligelknopp *Sparganium hyperboreum*.

Bland sällan rapporterade kulturmarksarter, kan nämnas förvildade förekomster av prakttoppklocka *Campanula glomerata* 'Superba' (flera lokaler), samt klasespirea *Spiraea x biliardii* (ny för Ångermanland) och alpslide *Aconogonon alpinum* som kvarstående i Nordankäl. Ett rikt bestånd av blåtry *Lonicera caerulea* observerades i ett skogsområde i södra Björksjön. Arten förefaller sprida sig alltmer i norra Sverige och kan eventuellt uppträda invasivt.

KOMPLETTERING AV TRIVIALA KULTURMARKSARTER

Eftersom Mascher (1990) inte uppgav lokaler för vanliga eller halvvanliga arter och dessa

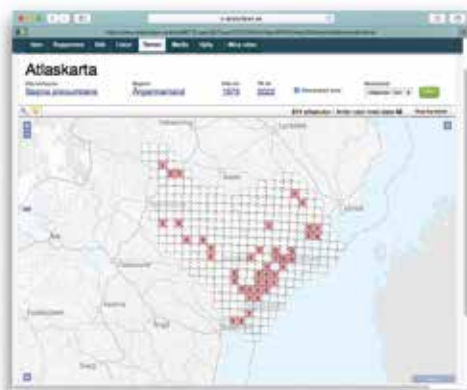

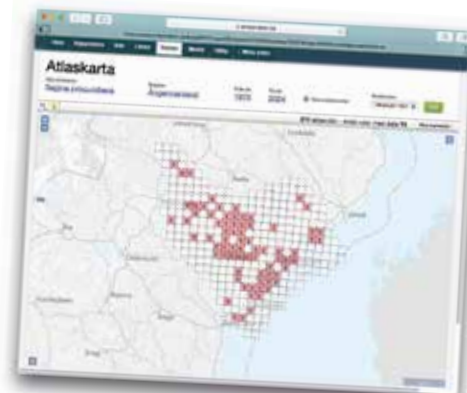
Fig. 2A, B. Kartor över förekomster av krypnavar i Ångermanland 1970–2022 (A) 1970–2024 (B), dvs. med noteringar i milrutor före och efter SBF:s inventeringsläger. Utdrag september 2024 från Artportalens atlaskarta.

ofta inte noterats av andra som rapporterar i Artportalen (speciellt inte lätt förbisedda kulturmarksväxter), så är dessa sannolikt kraftigt underrepresenterade och behöver kompletteras även i rutor med mer än 100 arter. Därför genomförde vi snabbinventering vid gårdar i milrutor som saknade vissa förvalda kulturmarksarter, och noterade de arter som blev funna runt respektive gård. Det visade sig att flertalet av dessa gick att hitta relativt snabbt vid korta stopp. Som exempel på en sådan art visas här förekomsten i milrutor av krypnavr *Sagina procumbens* före och efter de två senaste åren då vi organiserat SBF:s läger (Fig. 2A, B).

DEMENTI: *Carex rhynchophysa* älvstarr. Arten uppgavs från Junsele s:n, Sunnansjö (vid Bysjöån), och Anundsjö s:n, Myckelgensjö (vid Bergsjöån; Fröberg 2023), men insamlade belägg i LD visade sig vara kraftiga exemplar av flaskstarr (*C. rostrata*).

CITERAD LITTERATUR

Fröberg, L. 2023. Inventering av kärlväxter i centrala Ångermanland inom Atlasprojektet. *Rödblåran* 35: 36–38.
Mascher, J.W. 1990. Ångermanlands flora. SBT-redaktionen, Lund.

Intressanta fynd

Euphrasia nemorosa x stricta grå ögontröst x lila ögontröst. Fjällsjö s:n, Silsjönäs, 1,5 km S om Hemberget (RN 15644-70588) grusvägren, Lars Fröberg & Rolf Enander (LD). – Förekomsten ligger i den nordvästliga kanten av hybridens utbredningsområde (Artportalen).

Eleocharis mamillata veksäv. Junsele s:n, Gulsele (RN 15857-70234) vändplan, Anders Erixon & Liam Sebestyén; Fjällsjö s:n, Noret, 800 m N om bron över sjönäset (RN 15292-70748) vägdike, Lars Fröberg & Rolf Enander (LD). – Nordliga förekomster i Ångermanland (Artportalen).

Nyfiken på växter?

Då är *Vilda Växter* tidskriften för dig.

Med lärarika artiklar, spännande reportage och korta notiser om botanik i allmänhet och svensk flora i synnerhet. För nybörjare såväl som inbitna botanister.

Läs mer på www.vildavaxter.nu.

Festuca brevipila hårdsvingel. Skorped s:n, vid kyrkan (RN 16045-70313) på stenmur, Lars Fröberg & Rolf Enander. – Arten var tidigare känd endast från kusten och i Ådalen (Mascher 1990), men rapporterades från två inlandslokaler förra året (Fröberg 2023) och är nu funnen på en tredje (förbisedd art).

Sinapis arvensis åkersenap. Ed s:n, Forsmo (RN 15694-70163) åkerkant, Jan Yngve Andersson. – Troligen kraftigt minskande (jfr. Mascher 1990)

Vicia sylvatica skogsvicker. Ed s:n, Gammobodberget (RN 15714-70211, 15716-70211) blött körspår och granodling, Gunnar Janson & Owe Nilsson. – Nordliga utposter för arten (förutom isolerade, delvis tillfälliga lokaler i Lappland och Norrbotten; Artportalen).

FOTO: MATS WILHELM / NATURFOTOGRAFERNA

Vi minns...

Jan-Olof Tedebrand lämnade jordelivet den 17:e augusti, just fyllda 79 år. Jan-Olof tillförde den primära skaran som väckte frågan om att bilda en lokalt anknuten botanisk förening. Under ett informellt möte hemma i hans bostad på Silje gård där även Rolf Lidberg och Håkan Lindström deltog diskuterades frågan. Bildandet gavs två uppgifter, första och i det korta perspektivet, att planera och genomföra Botanikdagarna i Medelpad 2005. Det andra och mer omfattande var att bilda en arbetsgrupp med uppgift att slutföra det arbete Rolf Lidberg och Håkan Lindström påbörjat, att en ny landskapsflora för landskapet skulle komma i tryck.

Den nybildade styrelsen bildades formellt först i januari 2006, då botanikdagarna genomförts på ett lyckosamt sätt. Sekreterarsysslan var given åt Jan-Olof som verkligen var en skrivande människa. Det spelade ingen roll om det var exkursioner, föreningsmöten eller andra samlingar, kollegieblocket var alltid närvarande och han antecknade flitigt. Många är de referat från föreningsutflykter och möten som Jan-Olof snabbt levererat, ofta med utvikinngar som visade hans stora kunskap om landskapets växtvärld och kultur, gärna med humoristiska inslag. Jan-Olof tog stort ansvar genom att alltid skriva texter till vår med Jämtlands Botaniska Sällskaps gemensamma tidskrift, Rödblåran. Hans kunskap om olika människor i landskapet var mycket omfattande. Ibland verkade det som han kände alla och han kom dessutom ihåg namnen. Jan-Olofs omfattande nätverk blev till stor nytta för föreningen. Jan-Olof var inte den som medvetet skyltade med sin kunskap.

Jan-Olof Tedebrand 1945–2024. FOTO: HÅKAN SUNDIN

Snarare tonade han ner den. Vi som kände honom visste att han hade omfattande kunskaper om så väl växter som svampar. Han satt under många år i nationella Expertkommittén för svampar. Han hade många kopplingar till det tidigare jordbrukarsamhället i landskapet. Detta medförde att det alltid var givande att samtala med Jan-Olof om allt som gällde naturen ur många aspekter.

Ofta pratade han med värme om sin mor, vars handmålade svampkorg han alltid bar med sig på exkursionerna. Jan-Olof deltog flitigt i flera av föreningens arbetsgrupper, ofta som sammankallande. Arbetet i programgruppen sköttes förtjänstfullt och nya spännande programpunkter levererades till våra föreningsmöten vintertid. Håkan Lindström sa en gång om Jan-Olof att han är en handlingens man och det kan vi verkligen intyga. Vi saknar så vår mångåriga styrelsekamrat och vän.

Tack Jan-Olof.

EVA SUNDIN ORDF. MBF
HÅKAN SUNDIN, KASSÖR MBF

Jämtlands Botaniska Sällskap

STYRELSE:

Staffan Åström, ordförande
carex47@gmail.com
070-68 68 274

Göran Dahl, sekreterare
dahl.goran@telia.com

Lars-Åke Bäckström, kassör
lars-ake.backstrom@live.se

Jana Novak, ledamot
novakjana69@gmail.com

Henrik Zetterström, ledamot
heze@telia.com

Vakant, suppleant

www.jamtflora.se

Medlemsavgift:

100 kr/år inkl. Rödblåran.
20 kr/år exkl. Rödblåran.
20 kr för Familjemedlem.

Plusgiro: 198 45 37-9

Bankgiro: 5837-2038

Rödblåran

REDAKTION:

Staffan Åström, Aspås, carex47@gmail.com

Stefan Grundström, Älgsjö, stefan.grundstrom@hotmail.com

Eva Sundin, Söråker, e.sundin@telia.com

Utgiven i samarbete mellan Jämtlands Botaniska Sällskap och Medelpads Botaniska Förening.

Utkommer med 2 nummer per år. Manusstopp nr 1: 15 april och nr 2: 15 november

Grafisk form: Kerstin Stickler **ISSN** 1100-1674

Medelpads Botaniska Förening

STYRELSE:

Eva Sundin, ordförande
e.sundin@telia.com

Bengt-Gunnar Jonsson, v. ordf.
bengt-gunnar.jonsson@miun.se

Jonas Lidberg, sekreterare
jolid2007@yahoo.se

Håkan Sundin, kassör
hkan.sundin@telia.com

Bengt Larsson, ledamot
bengtrlarsson@gmail.com

Maja-Klara Lundahl, ledamot
maja_lundahl@hotmail.com

Kerstin Stickler, ledamot
konsult.kstickler@gmail.com

Olof Svensson, ledamot
olof.l.svensson@telia.com

Agneta Toomingas, ledamot
a.toomingas@hotmail.com

www.medelpadsbotaniska.se

Medlemsavgift:

150 kr/år inkl. Rödblåran.
30 kr för familjemedlem.

Plusgiro:

44 36 79-6

Nu kan du betala
medlemsavgiften
via Swish!

123-519 82 21

FOTO: KERSTIN STICKLER

Skogstry vid Tvärberget, Stöde.

Rödbläran

www.jamtflora.se
www.medelpadsbotaniska.se